

۶	ریاضی (داخل و خارج)	تعداد تست‌های ارائه شده	فیزیک دهم
۷	تجربی (داخل و خارج)	در ۵ سال اخیر	فصل دوم

۱۲- انرژی جنبشی

انرژی وابسته به حرکت یک جسم را انرژی حرکتی یا انرژی جنبشی می‌نامند.

$$K = \frac{1}{2}mv^2$$

رابطه

K : انرژی جنبشی (J) m : جرم جسم (kg) v : تندی (m/s)

یادآوری قسمت ۱ سازگاری یگانها رو باید خوب بلد باشیا.

همان‌ریزی یگا

$$J \approx \text{kg} \cdot \text{m}^2 / \text{s}^2$$

نوع کمیت- انرژی جنبشی کمیتی نردمای و همواره مثبت است.

$$\text{km/h} \xleftrightarrow[\times \frac{10}{36}]{\times \frac{36}{10}} \text{m/s}$$

تبدیل یگانگی کاربرد

تغییرات انرژی جنبشی

$$\Delta K = K_f - K_i = \frac{1}{2}m(v_f^2 - v_i^2)$$

گلو که اینم باید توضیح بدم

شکل زیر کامیونی به جرم ۳۰ تن و خودرویی به جرم ۱۲۰۰ kg را نشان می‌دهد که در امتداد مسیر مستقیمی حرکت می‌کنند. اگر کامیون با تندی ۵۴ km/h در حرکت باشد، خودرو باید با چه تندی‌ای در SI حرکت کند تا انرژی جنبشی آن با انرژی جنبشی کامیون برابر شود؟

کامیون را با اندیس ۱ و خودرو را با اندیس ۲ نشان می‌دهیم.

۷۵ (۴)	۴۵ (۳)	۲۵ (۲)	۱۵ (۱)
--------	--------	--------	--------

$$\frac{1}{2}mv^2$$

$$K_1 = K_2 \Rightarrow \frac{1}{2}m_1v_1^2 = \frac{1}{2}m_2v_2^2$$

$$m_1 = 30 \text{ ton}, v_1 = 54 \text{ km/h}$$

$$m_2 = 1200 \text{ kg}$$

$$(30 \times 10^3) \left(54 \times \frac{10}{36}\right)^2 = (1200)(v_2^2) \Rightarrow v_2 = 75 \text{ m/s}$$

(گزینه ۴)

سوال ۱

اگر تندی متحرکی به جرم m به اندازه $\Delta m/s$ افزایش یابد، افزایش انرژی جنبشی آن $\frac{5}{4}$ انرژی جنبشی اولیه می‌شود. سرعت اولیه متحرک چند متر بر ثانیه بوده است؟

(توانی فارغ ۹۵ و مشابه ۹۳)

- ۱) ۶/۲۵ ۲) ۱۰ ۳) ۱۵ ۴) ۲۰

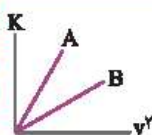

$$K = \frac{1}{2} m v^2 : \frac{K_2}{K_1} = \left(\frac{v_2}{v_1}\right)^2 \xrightarrow{K_2 - K_1 = \frac{\Delta}{4} K_1 \Rightarrow K_2 = \frac{5}{4} K_1} \frac{v_2 = v_1 + \Delta}{v_1 = v_1 + \Delta}$$

$$\frac{\frac{5}{4} K_1}{K_1} = \left(\frac{v_1 + \Delta}{v_1}\right)^2 \Rightarrow v_1 = 10 \text{ m/s} \quad (\text{گزینه ۲})$$

سوال ۲

نمودار تغییرات انرژی جنبشی دو توپ به جرم‌های m_A و m_B بر حسب مجذور تندی آنها مطابق شکل مقابل است. چند مورد از موارد زیر نادرست است؟

- الف) وقتی انرژی جنبشی دو متحرک برابر باشد تندی B بیش‌تر از A است.
 ب) وقتی تندی دو متحرک برابر باشد، انرژی جنبشی B بیش‌تر از A است.
 ج) جرم B بیش‌تر از A است.

- ۱) ۳ ۲) ۲ ۳) ۱ ۴) صفر

الف) صحیح
 ب) غلط - آگه به خط عمودی تو نمودار بکشیم، می‌بینیم که در تندی مساوی، $K_A > K_B$ است.

ج) غلط - در تندی برابر:

$$K_A > K_B \Rightarrow \frac{1}{2} m_A v_A^2 > \frac{1}{2} m_B v_B^2 \Rightarrow m_A > m_B$$

پس گزینه (۲) صحیح است.

۱۳- قوانین نیوتون

این قسمت یادآوری علوم نهم پس سرچ دوره‌شون می‌کنیم و می‌بریم سراغ درس خودمون.

قانون اول نیوتون

تا زمانی که نیروهای وارد بر جسم متوازن باشند جسم ساکن، همچنان ساکن باقی می‌ماند (شکل الف). اگر در حال حرکت باشد، همچنان به حرکت خود ادامه خواهد داد و تغییری در نحوه حرکت آن ایجاد نخواهد شد، یعنی سرعت آن تغییر نخواهد کرد (شکل ب).

قانون دوم نیوتون

هرگاه بر جسم نیروی خالصی وارد شود جسم تحت تأثیر آن نیرو شتاب می‌گیرد که این شتاب نسبت مستقیم با نیروی وارد بر جسم دارد و در همان جهت نیرو است و با جرم جسم نسبت وارون دارد.

$$\vec{a} = \frac{\vec{F}}{m} \Rightarrow \vec{F} = m\vec{a}$$

رابطه

\vec{F} : نیروی خالص (N)، m: جرم جسم (kg)، \vec{a} : شتاب جسم (N/kg)

$$1\text{ N} = 1\text{ kg}\cdot\text{m}/\text{s}^2$$

همابری یکا

قانون سوم نیوتون

هرگاه جسمی به جسم دیگر نیرو وارد کند، جسم دوم نیز به جسم اول نیرویی هم‌اندازه و در خلاف جهت وارد می‌کند.

سوال ۱

مهروای را روی میز بدون اصطکاک در فضای خلأ شُر می‌دهیم. چه اتفاقی می‌افتد؟

- (۱) بسته به جرم مهروه پس از مدتی از حرکت می‌ایستد
- (۲) با همان تندی اولیه به حرکت خود ادامه می‌دهد
- (۳) بسته به نیرویی که وارد کردیم با شتاب ثابت به حرکت خود ادامه می‌دهد
- (۴) بسته به نیرویی که وارد کردیم با شتاب متغیر به حرکت خود ادامه می‌دهد

☞ طبق قانون اول نیوتون، در این حالت هیچ نیرویی به جسم وارد نمی‌شود

☞ مهروه با همان تندی اولیه‌اش به حرکت خود ادامه می‌دهد. پس گزینه (۲) صحیح است.

سوال ۲

۱۲۰ (۴)

در شکل مقابل، شخص جعبه را با نیروی ثابت و افقی \vec{F} روی سطح هموار و بدون اصطکاک هل می‌دهد و مجموعهٔ شخص و جعبه با شتاب $\Delta m/s^2$ حرکت می‌کنند. اندازهٔ نیروی \vec{F} چند نیوتون است؟

۱۰۰ (۳)

۸۰ (۲)

۶۰ (۱)

☞ قانون دوم نیوتون: $F = (24)(5) = 120\text{ N}$
 (گزینهٔ ۴)

سوال ۳

کدام مفهوم زیر نادرست است؟

- (۱) اگر نیروی وارد بر جسمی را نصف کنیم، شتاب آن $\frac{1}{4}$ برابر می‌شود.
- (۲) در به‌وجود آمدن نیرو همواره دو جسم شرکت دارند.
- (۳) وقتی به دیوار ضربه می‌زنیم، دیوار نیرویی چند برابر به پای ما وارد می‌کند
- (۴) جسمی که از یک فنر آویزان است، نیرویی برابر وزن خود به فنر وارد می‌کند

☞ طبق قانون سوم نیوتون، وقتی به دیوار ضربه می‌زنیم، دیوار نیرویی برابر با نیروی ما به پای ما وارد می‌کند. پس گزینه (۳) نادرست است.

۱۴- انواع نیروها

این قسمت یازدهمین علوم نهمه پس بریم سریع دورمشون کنیم.

نیروی وزن

وقتی جسمی را از بالای یک ساختمان رها می‌کنیم، نیروی وزن باعث می‌شود تا جسم به طرف زمین شتاب پیدا کند.

$mg =$ نیروی وزن

یادداشت

m : جرم جسم (kg). g : شتاب جاذبه در سطح زمین (N/kg یا m/s^2)
 نکته: وزن جسم را با نیروسنج اندازه می‌گیرند.

نیروی عمودک سطح (پنج)

در این حد بدونی کافیست که تمامی اجسامی که روی سطح قرار دارند، بهشون نیروی عمودی سطح وارد می‌شه.

نیروی اصطکاک جنبشی (شش)

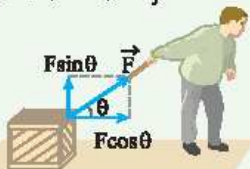
نیرویی که در خلاف جهت حرکت جسم از طرف سطح به آن وارد می‌شود.

نیروی سطح (هفت)

برایند نیروهایی که از طرف سطح به جسم وارد می‌شه.

نیروی زائونهار، اگر نیرو (\vec{F}) با زاویه θ به جسم وارد شود، خواهیم داشت:

$$\begin{cases} F_x = F \cos \theta & \text{مؤلفه افقی نیرو} \\ F_y = F \sin \theta & \text{مؤلفه عمودی نیرو} \end{cases}$$

① رمزنگارها اون که به θ نزدیکه، \cos

می‌شه اون که از θ دوره \sin می‌شه. فک

کن به کسی که لذت دوره پیام فرستادی

و seen (نگاهش بیکه با \sin) شده

مثال ۱

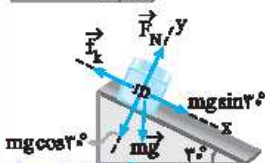
مطابق شکل، جسمی به جرم 2 kg روی سطح شیبداری به سمت پایین در حال حرکت است. اگر اندازه نیروی اصطکاک جنبشی برابر یک‌دهم وزن جسم باشد؛ نیروی وزن، نیروی اصطکاک جنبشی و نیروی عمودی سطح را رسم کرده و اندازه هر کدام را محاسبه کنید. ($g = 10\text{ N/kg}$)

نیروی وزن و نیروی اصطکاک به سطح شیبدار یا معمولی ربطی ندارد، پس داریم:

$$\text{نیروی وزن} = mg \quad \begin{matrix} m=2\text{kg} \\ g=10\text{N/kg} \end{matrix} \rightarrow$$

$$\text{نیروی وزن} = (2)(10) = 20\text{ N}$$

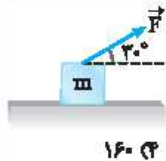
$$\Sigma F_y = ma_y \quad \begin{matrix} \text{چون در جهت } y \text{ جسم ثابت} \\ a_y = 0 \end{matrix} \rightarrow F_N = mg \cos 30^\circ$$

$$\begin{matrix} m=2\text{kg} \\ g=10\text{N/kg} \end{matrix} \rightarrow F_N = (2)(10)\left(\frac{\sqrt{3}}{2}\right) = 10\sqrt{3}\text{ N}$$

$$\text{خودش گفته: } f_k = \frac{1}{10}(mg) \quad \begin{matrix} m=2\text{kg} \\ g=10\text{N/kg} \end{matrix} \rightarrow f_k = \frac{1}{10}(2)(10) = 2\text{ N}$$

مثال ۲

در شکل مقابل جسمی به جرم 15 kg تحت تأثیر نیروی $F = 40\text{ N}$ روی سطح افقی حرکت می‌کند. در این حالت نیروی عمودی سطح چند نیوتون است؟ ($g = 10\text{ m/s}^2$)

$$\Sigma F_y = ma_y \Rightarrow F \sin 30^\circ + F_N - mg = 0$$

$$F = 40\text{ N}, m = 15\text{ kg} \\ g = 10\text{ m/s}^2$$

$$(40)\left(\frac{1}{2}\right) + F_N - (15)(10) = 0 \Rightarrow F_N = 130\text{ N}$$

(گزینۀ ۱)

15- کار انجام شده توسط نیروی ثابت

همون تیر رو بلونی انگار تو زمینش فولدی. حالا برو سراغ رابطه

$$W = (F \cos \theta) d$$

رابطه

W : کار انجام شده (J) ، F : نیروی وارد بر جسم (N) ،

θ : زاویه بین نیرو و جابه‌جایی ، d : جابه‌جایی (m)

نکته همین فرمول بالا کافیه تا به همه تست پاسخ بدی. فقط بد نیست سه تا کار

نیروی پائین رو خوب بفهمی.

1 F برای نیروی ثابت $W_F = (F \cos \theta) d$ $\theta = 0^\circ$
نیرو هم‌جهت با جابه‌جایی

$$W_F = (F \cos 0^\circ) d \Rightarrow W_F = Fd$$

2 F_N برای نیروی $W_{F_N} = (F_N \cos \theta) d$ $\theta = 90^\circ$
نیرو عمود بر جابه‌جایی

$$W_{F_N} = (F_N \cos 90^\circ) d \Rightarrow W_{F_N} = 0$$

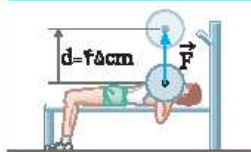
3 $W_{mg} = 0$: نیروی وزن (mg) مثل F_N بر جابه‌جایی عموده پس:

نکته اگر \vec{F} و \vec{d} بر حسب \hat{i} و \hat{j} باشند کار نیروی \vec{F} را به صورت زیر بدست می‌آوریم:

$$\vec{F} = F_x \hat{i} + F_y \hat{j} , \vec{d} = d_x \hat{i} + d_y \hat{j}$$

$$W = (F_x d_x) + (F_y d_y)$$

مثال ۱

در شکل روبه‌رو، ورزشکاری وزنه‌ای به جرم 65 kg را به طور یکنواخت، 45 cm بالای سر خود می‌برد. کاری که ورزشکار روی وزنه انجام می‌دهد، چند ژول است؟ (برگرفته از کتاب دهم)

$(g = 10 \text{ N/kg})$

۱) $292/5$ ۲) $-292/5$ ۳) 29250 ۴) -29250

اول مدل‌سازی می‌کنیم و نیروهای وارد به وزنه رو می‌کشیم:

$F - mg$
 $\Sigma (\vec{F})_y = m\vec{a} \Rightarrow F = mg$

چون حرکت وزنه یکنواخت است، خواهیم داشت:

کار ورزشکار (حواستون باشه که نیرو با جابه‌جایی، هم‌جهته $\leftarrow \theta = 0^\circ$):

$W = (\vec{F} \cdot \cos \theta) d \Rightarrow W = (mg \cos \theta) d$ $\xrightarrow{m=65 \text{ kg}, g=10 \text{ N/kg}, \theta=0^\circ, d=45 \text{ cm}}$

$W = [(65)(10)(\cos 0^\circ)](45 \times 10^{-2}) = 292/5 \text{ J}$ (گزینه ۱)

مثال ۲

در تست قبل، اگر ورزشکار وزنه را به آرامی پایین آورد، کار نیروی F چند ژول می‌شود؟ (برگرفته از کتاب دهم)

۱) $292/5$ ۲) $-292/5$ ۳) 29250 ۴) -29250

اینجا حواستون باشه نیرو و جابه‌جایی خلاف جهت $\leftarrow \theta = 180^\circ$ باز هم خواهیم داشت:

$W = (\vec{F} \cdot \cos \theta) d \Rightarrow W = (mg \cos \theta) d$ $\xrightarrow{m=65 \text{ kg}, g=10 \text{ N/kg}, \theta=180^\circ, d=45 \text{ cm}}$

$W = [(65)(10)(\cos 180^\circ)](45 \times 10^{-2}) = -292/5 \text{ J}$ (گزینه ۲)

الان دیکه باید گفت: صعه لباسی دلاور، خرا فوت پولوايه

۱۹- کار انجام نیروها

کار هر نیرویی رو خواستن مثل خودم بنویس:

کار نیروی وزن (W_{mg})

$$W_{mg} = (mg \cos \theta)d$$

کار نیروی عمودی سطح (W_{F_N})

$$W_{F_N} = (F_N \cos \theta)d$$

کار نیروی اصطکاک جنبشی (W_{f_k})

$$W_{f_k} = (f_k \cos \theta)d$$

هر چی می‌خواد بده، بد ما کاری نداریم، اصن کار نیروی مقاومت هوا

$$W_{\text{نیروی مقاومت هوا}} = (\text{نیروی مقاومت هوا} \times \cos \theta)d$$

کار نیروی زاویه‌دار، نیرو (\vec{F}) با زاویه θ به جسم وارد بشه:

▶▶▶ **یادآوری مهم**

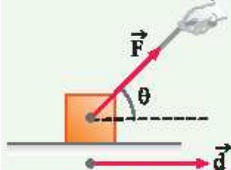
لونجا گنیم مؤلفه افقی نیرو همیشه $F \cos \theta$.

پس کارشم همیشه

$$W_F = (F \cos \theta)d$$

که این رابطه همون رابطه اصلیه.

🌀 نکته کار نیروی اصطکاک (W_{f_k}) به مسیر حرکت جسم بستگی ندارد

نمونه

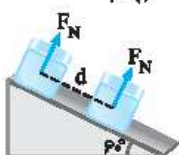
۴۰ (۴)

مطابق شکل روبه‌رو، جسمی به جرم 4 kg از بالای سطح شیب‌داری به پایین می‌لغزد. کار نیروی عمودی سطح، پس از 10 m جابه‌جایی جسم چند ژول است؟

۱) صفر (۴) ۲۰ (۲) ۲۰√۳ (۳)

▶▶▶ مطابق شکل، نیروی عمودی سطح بر جابه‌جایی

عمود است.

$$W_{F_N} = (F_N \cos \theta)d \xrightarrow{\theta=90^\circ} W_{F_N} = 0$$

(گزینه ۱)

(نیافتن شایع ۹۶)

- (۱) ۲۰۰ (۲) صفر (۳) ۵۰ (۴) ۲۵۰

حواست باشه تو این سؤال، نیرویی که سطح به جسم وارد می‌کنه، هم نیروی اصطکاک جنبشیه هم نیروی عمودی سطح.

$$m = 5 \text{ kg} \quad g = 10 \text{ N/kg} \quad \rightarrow \quad \Delta f_k = 10 \text{ N} \quad \rightarrow \quad f_k = 10 \text{ N}$$

$$W_{f_k} = (f_k \cos \theta) d \quad \xrightarrow{\substack{f_k = 10 \text{ N}, \theta = 180^\circ \\ d = 5 \text{ m}}} \quad W_{f_k} = (10 \times \cos 180^\circ)(5) = -50 \text{ J}$$

کار نیروی عمودی سطح صفره چون جابه‌جایی بر نیروی عمودی سطح عموده. پس:

$$W_{\text{نیروی سطح}} = W_{f_k} + W_{F_N} = -50 \text{ J} \quad (\text{گزینه ۳})$$

مطابق شکل زیر، شخصی جسمی را با دو زاویه متفاوت روی سطح هموار می‌کشد. اگر جابه‌جایی و کاری که این شخص دو بار روی جعبه انجام می‌دهد یکسان باشد، در کدام حالت شخص نیروی بزرگ‌تری وارد کرده است؟ (اصطکاک ناچیز فرض شود.)

(زیگفته از کتاب مسر)

(۱) $(F \cos \theta) d$ (۲) $(F \cos \theta) d$

خودش گفته: $W_1 = W_2$

$$\Rightarrow (F_1 \cos \theta_1) d = (F_2 \cos \theta_2) d$$

$$\theta_1 < \theta_2 \Rightarrow \cos \theta_1 > \cos \theta_2 \rightarrow F_2 > F_1$$

۱۷- کار کل

روش اول: اگه چند تا نیرو داشتیم، کار هر کدام حساب می‌کنیم سپس همه رو با هم جمع جبری و کار کل رو حساب می‌کنیم.

$$W_c = W_1 + W_2 + \dots$$

یادماند

W_c : کار کل (J)

نکته: چون کار کمیت نرغایه برای به‌دست‌آوردن W_c باید W ها رو با هم

جمع جبری کنیم.

روش دوم: این یکم طولانی‌تره. خلاصش اینه که:

نیروهای که هم‌راستا با جابه‌جایی هست رو به‌دست بیار.

به‌دش اندازه نیروی خالص رو به‌دست بیار.

آخرشم بذار تو فرمول $W = (F \cos \theta) d$.

شخصی تویی به جرم $200g$ و با نیروی ثابت $120N$ از روی زمین بر می‌دارد و تا ارتفاع $150cm$ بالا می‌برد. کار کل انجام‌شده روی توپ چند ژول است؟

۱۸۲ (۴)	۱۸۰ (۳)	۱۷۷ (۲)	۱۷۴ (۱)
---------	---------	---------	---------

$$W_F = (F \cos \theta) d$$

$$\frac{F=120N, \theta=0^\circ}{d=150cm} \rightarrow W_F = (120 \times \cos 0^\circ)(150 \times 10^{-2}) = 180J$$

$$W_{mg} = (mg \cos \theta) d \quad \frac{m=200g, g=10N/kg}{\theta=180^\circ, d=150cm}$$

$$W_{mg} = [(200 \times 10^{-3})(10)(\cos 180^\circ)](150 \times 10^{-2}) = -3J$$

$$W_t = W_F + W_{mg} = 180 - 3 = 177J \quad (\text{گزینه } 2)$$

اول پرو قسمت بهر بلون بهر بیا ایتا رو حل کنه

سوال ۱

در شکل زیر، دروازه‌بان سعی می‌کند توپ را با بیش‌ترین تندی پرتاب کند. اگر جرم توپ 200g باشد و ورزشکار نیرویی به بزرگی 40N تا نقطه پرتاب توپ و در امتداد جابه‌جایی ($d = 3\text{m}$) بر آن وارد کند؛ با چشم‌پوشی از مقاومت هوا، تندی توپ هنگام جدا شدن از دست ورزشکار چند متر بر ثانیه است؟

$$\begin{array}{ll} 10\sqrt{2} \quad (2) & 10 \quad (1) \\ 20\sqrt{2} \quad (4) & 20 \quad (3) \end{array}$$

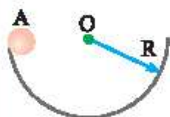
گزینه ۳

$$W_F = \Delta K \Rightarrow (F \cos \theta) d = \frac{1}{2} m v^2$$

$F = 40\text{N}, \theta = 0^\circ, d = 3\text{m}$
 $m = 200\text{g}$

$$(40 \times \cos 0^\circ)(3) = \frac{1}{2} (200 \times 10^{-3})(v^2) \Rightarrow v = 20\sqrt{2} \text{ m/s} \quad (\text{گزینه } 4)$$

سوال ۲

گلوله‌ای به جرم m درون سطح نیم‌کره‌ای مطابق شکل روبه‌رو، از نقطه A رها می‌شود و پس از چند حرکت رفت و برگشتی، در پایین سطح می‌ایستد. نسبت کار نیروی گرانشی زمین به کار نیروی اصطکاک کدام است؟

$$R \quad (4) \quad \text{صفر} \quad (3) \quad -1 \quad (2) \quad 1 \quad (1)$$

گزینه ۲

$$W_{mg} + W_{fk} = \Delta K \Rightarrow W_{mg} = -W_{fk} \Rightarrow \frac{W_{mg}}{W_{fk}} = -1$$

(گزینه ۲)

۱۹- قضیه کار - انرژی جنبشی

وقتی نیروی خاصی به جسم وارد می‌شود

۱ $W_t > 0$ ، نیرو انرژی می‌دهد \leftarrow انرژی جنبشی افزایش می‌یابد $(K_2 > K_1)$.

۲ $W_t < 0$: نیرو انرژی می‌گیره \leftarrow انرژی جنبشی کاهش می‌یابد

$(K_2 < K_1)$.

۳ $W_t = 0$: انرژی جنبشی ثابت می‌مونه $(K_2 = K_1)$.

$W_t = K_2 - K_1$

قضیه کار - انرژی جنبشی \odot رابطه

W_t : کار کل (J) $K_2 > K_1$: انرژی جنبشی وضعیت اول و دوم (J)

\odot نکته رابطه بالا برای هر نوع مسیری (از جمله خمیده) قابل استفاده است.

چند مورد از موارد زیر صحیح است؟

(الف) کار برآیند نیروهای وارد بر جسم در یک جا به‌جایی با تغییر انرژی جنبشی جسم در این جا به‌جایی برابر است.

(ب) اگر کار برآیند نیروهای وارد بر جسم مثبت باشد، تندی جسم کاهش می‌یابد.

(ج) اگر کار برآیند نیروهای وارد بر جسم صفر باشد، جسم با تندی ثابت در حرکت است.

(د) رابطه کار - انرژی جنبشی فقط برای مسیر مستقیم کاربرد دارد.

۴ ۱ ۲ ۳ ۳ ۲ ۱ ۴

\odot پاسخ

(الف) صحیح - طبق رابطه $W_t = K_2 - K_1$

(ب) غلط - $W_t > 0 \leftarrow K_2 > K_1 \leftarrow v_2 > v_1$

(ج) صحیح - $W_t = 0 \leftarrow K_2 = K_1 \leftarrow v_2 = v_1$

(د) غلط - نکته آخر بخون.

پس گزینه (۲) صحیح است.

مسئله ۱۰

مطابق شکل زیر، گلوله‌ای به جرم 16g با تندی 250m/s به تنه درختی برخورد می‌کند و پس از طی مسافت $12/5\text{cm}$ درون تنه درخت، متوقف می‌شود. نیروی میانگین وارد بر گلوله هنگام حرکت درون تنه درخت چند نیوتون است؟

۴۰۰۰ (۴) ۱۶ (۳) ۵۰۰ (۲) ۲ (۱)

$$W_t = K_f - K_i \Rightarrow W_t = \left(\frac{1}{2}mv_f^2\right) - \left(\frac{1}{2}mv_i^2\right)$$

$$\xrightarrow[m=16\text{g}]{v_f=250\text{m/s}} W_t = 0 - \left(\frac{1}{2}(16 \times 10^{-3})(250)^2\right) = -500\text{J}$$

$$W_t = W_F = (F \cos \theta)d \xrightarrow[W_F = -500\text{J}, \theta = 180^\circ]{d = 12/5\text{cm}}$$

$$-500 = (F \cos 180^\circ)(12/5 \times 10^{-2}) \Rightarrow F = 4000\text{N} \quad (\text{گزینه ۴})$$

مسئله ۱۱

شخصی در طبقه سوم ساختمان، سوار آسانسور می‌شود و به طبقه دهم می‌رود. جرم شخص 70kg است و یک گوله‌پشتی به جرم 5kg بر دوش دارد. آسانسور بین طبقات پنجم تا هفتم مسافت 6m را در مدت 2 ثانیه با سرعت ثابت طی می‌کند. در این 2 ثانیه کار نیرویی که آسانسور به شخص وارد می‌کند، چند ژول است؟ ($g = 10\text{N/kg}$)

(گزینه داخل ۹۷)

۴۵۰۰ (۴) ۴۲۰۰ (۳) ۳۹۰۰ (۲) صفر (۱)

$$W_t = K_f - K_i \xrightarrow[v_i = v_f]{(mg \cos \theta)d} W_t = 0$$

$$W_t = W_{F_N} + W_{mg} \xrightarrow[g=10\text{N/kg}, \theta=180^\circ, d=6\text{m}]{W_t=0, m=75\text{kg}}$$

$$0 = W_{F_N} + [(75)(10) \cos 180^\circ](6) \Rightarrow W_{F_N} = 4500\text{J} \quad (\text{گزینه ۴})$$

۱۹- کار و انرژی پتانسیل (U)

۲) **پدیدهٔ قسمت ۱۲** انرژی جنبشی به حرکت یک جسم وابسته است. انرژی پتانسیل بر خلاف انرژی جنبشی، ویژگی یک سامانه است. تا ویژگی یک جسم مفرد. یعنی انرژی پتانسیل به مکان اجسام یک سامانه نسبت به یکدیگر بستگی دارد. **تبدیل انرژی** وقتی انرژی پتانسیل کاهش می‌یابد، به شکل‌های دیگری از انرژی تبدیل می‌شود. حالا بریم سراغ انواع انرژی پتانسیل:

۱- **انرژی پتانسیل گرانشی**

در شکل مقابل، وقتی شخصی به درون استخر شیرجه می‌زند، انرژی پتانسیل سامانهٔ شخص - زمین به تدریج به انرژی جنبشی شخص تبدیل می‌شود و شخص با تندی نسبتاً زیادی با سطح آب برخورد می‌کند.

$U = mgh$

رابطه

U : انرژی پتانسیل گرانشی (J) m : جرم جسم (kg)
 g : شتاب گرانشی زمین (m/s^2) h : ارتفاع (m)

$\Delta U = U_f - U_i = mg(h_f - h_i)$ تغییر انرژی پتانسیل گرانشی **رابطه**

$W_{mg} = -(U_f - U_i) = -\Delta U$ کار نیروی وزن **رابطه**

W_{mg} : کار نیروی وزن (J) ΔU : تغییر انرژی پتانسیل گرانشی (J)

نکته کار نیروی وزن (W_{mg}) و تغییرات انرژی پتانسیل گرانشی (ΔU) به مسوهر بستگی ندارد (مثل انرژی جنبشی) و برای هر مسیر دلخواهی برقرار است.
 نکته انرژی پتانسیل گرانشی به انتخاب مبدأ پتانسیل بستگی ندارد ولی تغییرات انرژی پتانسیل گرانشی به انتخاب مبدأ پتانسیل بستگی ندارد.

جسم رو به پایین حرکت کند $\Leftarrow h$ کاهش می‌یابد $\Leftarrow \Delta U < 0, W_{mg} > 0$
 جسم رو به بالا حرکت کند $\Leftarrow h$ افزایش می‌یابد $\Leftarrow \Delta U > 0, W_{mg} < 0$

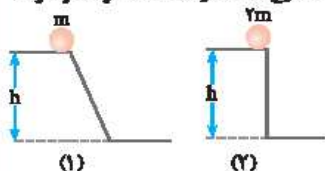
۲) **پدیدهٔ قسمت ۱۲** اوجام کار نیروی وزن داشتیم: $W_{mg} = (mg \cos \theta)d$

یه نکتهٔ طلایی، اگه نیروی اصطکاک وجود نداشته باشه، در صورتی که جسم رها بشه تندی در پایین هر ارتفاعی به جرم بستگی نداره و از رابطهٔ مقابل بدست میاد: $v = \sqrt{2gh}$

www.Gajmarhak.com

در شکل‌های زیر دو توپ از حالت سکون رها می‌شوند. اگر برای شکل‌های (۱) و (۲) به ترتیب تندی هنگام رسیدن به سطح زمین را با v_1 و v_2 ، مقدار کار نیروی جنبشی توپ‌ها هنگام رسیدن به زمین را با K_1 و K_2 و مقدار کار نیروی وزن هنگام جابه‌جایی را با W_{mg_1} و W_{mg_2} نشان دهیم، کدام گزینه صحیح است؟ (از اصطکاک صرف‌نظر شود)

$$W_{mg_2} < W_{mg_1}, K_2 < K_1, v_1 < v_2 \quad (1)$$

$$W_{mg_2} > W_{mg_1}, K_2 > K_1, v_1 < v_2 \quad (2)$$

$$W_{mg_2} < W_{mg_1}, K_2 < K_1, v_1 = v_2 \quad (3)$$

$$W_{mg_2} > W_{mg_1}, K_2 > K_1, v_1 = v_2 \quad (4)$$

سطح بدون اصطکاک است.

v : طبق نکتهٔ تلاقی، تندی (v) ربطی به جرم (m) ندارد و به ارتفاع بستگی دارد.

$$v = \sqrt{2gh} : v_1 = v_2$$

K : طبق رابطهٔ زیر، چون تندیه‌ها برابر است، هر کدام که جرم بیش‌تری دارد، انرژی جنبشی بیش‌تری است:

$$K = \frac{1}{2} m v^2 : K_2 > K_1$$

W_{mg} :

$$W_{mg} = (m g \cos \theta) d : W_{mg_2} > W_{mg_1}$$

ΔU : این برا دل خودم بررسی می‌کنم:

$$\Delta U = -W_{mg} : \Delta U_2 < \Delta U_1$$

پس گزینهٔ (۴) صحیح است.

۲۰- کار و انرژی پتانسیل (۲)

۱-۲-۱) انرژی پتانسیل کشسانی

مطابق شکل زیر، هنگامی که فنری را توسط جسمی فشرده و رها می‌کنیم، انرژی پتانسیل کشسانی سامانه جسم - فنر به انرژی جنبشی جسم تبدیل می‌شود و با تندی زیاد پرتاب می‌شود.

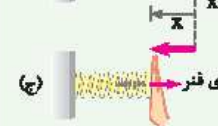
اما جزئیات:

در شکل (الف)، فنر در وضعیت تعادلش قرار دارد ($x = 0$).

با کشیدن یا فشردن فنر به اندازه x از مکان تعادلش، نیرویی در خلاف جهت جابه‌جایی به دست ششخص وارد می‌شود (شکل‌های (ب) و (ج)).

کشسانی $W_{\text{فنر}} = -\Delta U$

رابطه

۱-۲-۲) انرژی پتانسیل الکتریکی

مطابق شکل زیر، وقتی یک جسم باردار را به جسم باردار دیگر نزدیک می‌کنیم، بسته به نوع بار، اجسام یکدیگر را می‌ریانند (شکل الف) یا می‌رانند (شکل ب). تو این حالت لازم تغییر انرژی رخ میدهد که دیگه نمی‌گم

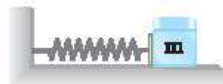
(ب)

(الف)

مطابق شکل زیر، جسمی به جرم 300g با تندی 8m/s به فنری برخورد کرده و آن را فشرده می‌کند. اگر بیش‌ترین انرژی پتانسیل کشسانی ذخیره شده 8J ژول باشد، کار نیروی فنر و کار نیروی اصطکاک به ترتیب از راست به چپ در SI کدام است؟

- (۱) $-1/4, -8/2$ (۲) $-1/4, +8/2$
 (۳) $+1/4, -8/2$ (۴) $+1/4, +8/2$

$$W_{\text{فنر}} = -\Delta U = U_f - U_i = 8\text{J} - 0 = 8\text{J}$$

$$W_{\text{ف}} + W_{\text{فک}} = \Delta K = \frac{1}{2}mv_f^2 - \frac{1}{2}mv_i^2$$

$m = 0.3\text{kg}, v_i = 8\text{m/s}$

$$-8\text{J} + W_{\text{فک}} = -\frac{1}{2}(0.3 \times 10^{-3})(8)^2 \Rightarrow W_{\text{فک}} = -1/4\text{J} \quad (\text{گزینه ۱})$$

در شکل زیر جسمی به جرم 3kg از نقطه A رها شده و در مسیری بدون اصطکاک در نقطه B فنری را کاملاً فشرده می‌سازد. حداکثر انرژی پتانسیل کشسانی در فنر چند ژول است؟ ($g = 10\text{m/s}^2$)

- (۱) -15 (۲) $+15$
 (۳) -150 (۴) $+150$

$$W_{\text{mg}} + W_{\text{فنر}} + W_{\text{FN}} + W_{\text{فک}} = \Delta K$$

$$\Rightarrow W_{\text{mg}} = -\Delta U_{\text{پتانسیل}} \Rightarrow -\Delta U_{\text{پتانسیل}} = +\Delta U_{\text{فنر}}$$

$$\Rightarrow -mg(h_B - h_A) = U_{\text{ع}} - U_{\text{ع}} \Rightarrow \frac{m = 3\text{kg}, g = 10\text{m/s}^2}{h_A = 30\text{m}, h_B = 25\text{m}}$$

$$-(3)(10)(25 - 30) = U_{\text{ع}} \Rightarrow U_{\text{ع}} = +150\text{J} \quad (\text{گزینه ۴})$$

۲۱ - انرژی مکانیکی

مجموع انرژی‌های پتانسیل و جنبشی هر جسم

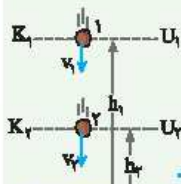
$$E = K + U$$

رابطه

E ، انرژی مکانیکی (J)، K ، انرژی جنبشی (J)، U ، انرژی پتانسیل (J)

پایستگی انرژی مکانیکی

اگر اتلاف انرژی نداشته باشیم انرژی مکانیکی جسم در نقاط مختلف مسیر حرکت با هم برابر است.

$$E_1 = E_2 \Rightarrow K_1 + U_1 = K_2 + U_2$$

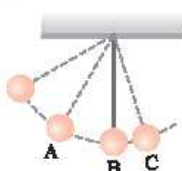
نکته رابطه بالا را اصل پایستگی انرژی مکانیکی می‌نامند.

نکته این رابطه برای شرایطی است که نیروهای مانند

استکاک و مقاومت هوا را چون نادیده گرفت.

$$h_0 = \frac{v^2}{2g}$$

به نکته طلایی، در نبود مقاومت هوا ارتفاع لوج از رابطه مقابل بدست می‌آید:

در شکل مقابل، آونگی در حال نوسان است. اگر نقطه B ، مبدأ انرژی پتانسیل در نظر گرفته شود، چند مورد از موارد زیر صحیح است؟

- الف) در نقطه A ، آونگ دارای انرژی جنبشی و پتانسیل است.
- ب) در نقطه B ، آونگ دارای انرژی پتانسیل است.
- ج) انرژی جنبشی در نقطه C کم‌تر از نقطه A است.
- د) تندی آونگ در نقطه B ، کمینه است.

- ۱ (۴) ۲ (۳) ۳ (۲) ۴ (۱)

پاسخ صحیح الف)

ب) غلط - چون B مبدأ پتانسیل است $U_B = 0$

ج) غلط - چون ارتفاع در A بیش‌تر از C هست، پس در A تندی کم‌تری دارد

د) غلط - در نقطه B تمام انرژی پتانسیل به انرژی جنبشی تبدیل شده است.

$$K_B = K_{max} \Rightarrow v_B = v_{max}$$

پس گزینه (۴) صحیح است.

گلوله‌ای بدون سرعت اولیه از ارتفاع h_1 رها می‌شود و پس از طی Δh ، انرژی جنبشی آن با $\frac{1}{4}$ انرژی پتانسیل گرانشی آن برابر می‌شود. $\frac{\Delta h}{h_1}$ چقدر است؟ (مبدأ پتانسیل سطح زمین است و مقاومت هوا ناچیز فرض می‌شود).

(پایان سؤال ۹۷)

$$E_1 = E_2 \Rightarrow K_1 + U_1 = K_2 + U_2$$

$$U_1 = \frac{1}{4} U_2 + U_2 = \frac{5}{4} U_2$$

$$\Rightarrow mgh_1 = \frac{5}{4} mgh_2 \Rightarrow h_1 = \frac{5}{4} h_2$$

$$\Delta h = h_1 - h_2 = \frac{5}{4} h_2 - h_2 = \frac{1}{4} h_2, \quad \frac{\Delta h}{h_1} = \frac{\frac{1}{4} h_2}{\frac{5}{4} h_2} = \frac{1}{5}$$

(گزینه ۱)

در شکل زیر، وزنه‌ای به جرم m با سرعت اولیه $v_0 = 4 \text{ m/s}$ معاص با سطح بدون اصطکاک به رو به پایین پرتاب می‌شود. اگر بیش‌ترین انرژی پتانسیل کشسانی فنر در این برخورد $1/8$ انرژی جنبشی اولیه وزنه باشد حداقل طول فنر به چند سانتی‌متر می‌رسد؟ ($\sin 37^\circ = 0.6, g = 10 \text{ m/s}^2$) (پایان سؤال ۹۷)

$$v_0 = 4 \text{ m/s}$$

$$h = 85 \text{ cm}$$

$$\sin 37^\circ = 0.6$$

وقتی طول فنر به حداقل می‌رسد که انرژی پتانسیل کشسانی بیشینه باشد.

$$E_0 = E_1 \Rightarrow K_0 + U_0 = K_1 + U_1 + U_{\text{max}}$$

$$\frac{1}{2} m v_0^2 + mgh_0 = mgh_1 + \frac{1}{8} m v_1^2$$

$$\left(\frac{1}{2}\right)(4)^2 + (10)(85 \times 10^{-2}) = (10)h_1 + \left(\frac{1}{8}\right)(4)^2 \Rightarrow h_1 = 0.216 \text{ m} = 21.6 \text{ cm}$$

$$\sin 37^\circ = \frac{21}{L_{\text{فنر}}} \Rightarrow L_{\text{فنر}} = 35 \text{ cm}$$

(گزینه ۴)

۲۲ - کار و انرژی درونی

انرژی درونی

مجموع انرژی‌های ذره‌های تشکیل‌دهندهٔ جسم است.

- 1 معمولاً با گرم‌تر شدن یک جسم، انرژی درونی آن بیش‌تر می‌شود.
- 2 انرژی درونی یک جسم، هم به تعداد ذرات جسم و هم به انرژی هر ذره بستگی دارد.
- 3 انرژی درونی تلف نمی‌شود، اما چون نمی‌توان دوباره از آن استفاده کرد، معمولاً از اصطلاح تلف شدن استفاده می‌کنند.

کار و انرژی درونی

اگر در طول مسیر، نیروهای اتلافی (مثلاً اصطکاک و مقاومت هوا) داشته باشیم:

$$W_f = E_p - E_k$$

رابطه

W_f : کار نیروهای اتلافی (J)، $E_p + E_k$: انرژی مکانیکی وضعیت اول و دوم (J)
 نکته 1 با حضور نیروهای اتلافی، انرژی مکانیکی جسم یا سامانه پایسته نمی‌ماند و تغییر می‌کند ($E_p \neq B_p$). کاهش انرژی مکانیکی، به‌صورت افزایش انرژی درونی جسم و محیط اطراف آن درمی‌آید.

قانون پایستگی انرژی

در یک سامانهٔ منزوی، مجموع کل انرژی‌ها پایسته می‌ماند. به عبارت دیگر، انرژی را نمی‌توان خلق یا نابود کرد و تنها می‌توان آن را از یک شکل به شکل دیگر تبدیل کرد.

مثال

شکل زیر قطعهای به جرم 200 g را نشان می‌دهد که روی مسیری ناصاف از نقطهٔ A به طرف نقطهٔ B در حرکت است. اگر تندی قطعه هنگام رسیدن آن به نقطهٔ B برابر 8 m/s باشد چقدر از انرژی جنبشی قطعه به انرژی درونی قطعه و سطح تبدیل شده است؟ 12 m/s

$$W_f = E_B - E_A = \left(\frac{1}{2}mv_B^2 + U_B \right) - \left(\frac{1}{2}mv_A^2 + U_A \right) = \frac{1}{2}m(v_B^2 - v_A^2)$$

$$v_B = 8\text{ m/s}, m = 0.2\text{ kg}, v_A = 12\text{ m/s} \rightarrow W_f = \frac{1}{2}(0.2 \times 10^{-3})(8^2 - 12^2) = -8\text{ J}$$

گلوله‌ای به جرم 200g با سرعت اولیه 30m/s در راستای قائم، رو به بالا پرتاب می‌شود. مقاومت هوا باعث می‌شود 10J از انرژی گلوله تا رسیدن به نقطه اوج تلف شود. اگر مقاومت هوا وجود نمی‌داشت، گلوله چند متر بالاتر می‌رفت؟ ($g = 10\text{m/s}^2$)

(توانی مثال ۹۷)

- ۵ (۱) ۱۰ (۲) ۱۵ (۳) ۲۰ (۴)

$$W_f = \underbrace{E_2}_{K+U} - E_1 \Rightarrow W_f = \underbrace{(K_2 + U_2)}_{mgh} - \underbrace{(K_1 + U_1)}_{\frac{1}{2}mv^2}$$

$$\begin{aligned} W_f &= -10\text{J}, m=200\text{g} \\ g &= 10\text{m/s}^2, v=30\text{m/s} \end{aligned}$$

$$-10 = (0 + (200 \times 10^{-3})(10)h_2) - \left(\frac{1}{2}(200 \times 10^{-3})(30)^2 + 0 \right) \Rightarrow h_2 = 40\text{m}$$

اگر مقاومت هوا نبود:

$$\text{اوج ارتفاع } h_1: h_1 = \frac{v_1^2}{2g} = \frac{(30)^2}{2(10)} = 45\text{m}$$

$$h_1 - h_2 = 45 - 40 = 5\text{m} \quad (\text{گزینه ۱})$$

مطابق شکل زیر، توپی به جرم 500g با تندی 10m/s از نقطه A شروع به حرکت می‌کند. اگر هنگامی که توپ به نقطه B می‌رسد 20% درصد انرژی آن به انرژی درونی تبدیل شده باشد، تغییر انرژی درونی توپ و سطح در حین جابه‌جایی در SI چقدر است؟

- ۲۰ (۱) ۵ (۲) ۲۰ (۳) ۵ (۴)

$$E_A = K_A + U_A = \frac{1}{2}mv_A^2 = \frac{1}{2}(0.5)(10)^2 = 25\text{J}$$

$\frac{20}{100}$ انرژی کل، صرف انرژی درونی شد. پس با $\frac{80}{100}$ انرژی رسیده به نقطه B:

$$E_B = \frac{80}{100} E_A = \frac{80}{100}(25) = 20\text{J}$$

$$E_A - E_B = 25 - 20 = 5\text{J} \quad (\text{گزینه ۲})$$

که جوابی منفی در انرژی پرو کفرین کله صفتة مقابل دوبره بلونه

۲۳ - توان و بازده

توان

همون آهنگ انجام کاره

رابطه

$$\bar{P} = \frac{W}{\Delta t}$$

\bar{P} : توان متوسط (W)، W : کار انجام شده (J)، Δt : زمان انجام کار (s)

$$1W = 1J/s = 1kg \cdot m^2/s^3$$

همارزی یکا

پانظوری نسبت Δ گفتیم آهنگ یعنی نسبت کمیته به زمان.

نوع کمیته، توان کمیته نردطی است.

نکته یکای قدیمی توان اسب پنغار است. $1hp = 746W$

بازده

هر سامانه بخشی از انرژی ورودی (انرژی مصرفی سامانه) را به انرژی مورد

نظر (انرژی خروجی یا کار مفید) تبدیل می کند.

بخش دیگری را به صورت انرژی های ناخواسته (کار غیر مفید) در می آورد.

رابطه

$$100 \times \frac{\text{انرژی خروجی}}{\text{انرژی ورودی}} = \text{بازده بر حسب درصد}$$

شخصی به جرم $72kg$ در مدت زمان $90s$ از تعداد 50 پله که ارتفاع هر پله $30cm$ است، بالا می رود. توان متوسط مفید او چند وات است؟

$$h = ny \xrightarrow[n=50 \text{ پله}]{y=30cm} h = 50 \times 30 = 1500cm = 15m$$

$$\bar{P} = \frac{W}{t} = \frac{mgh}{t} \xrightarrow[m=72kg, g=10N/kg, h=15m, t=90s]{} \bar{P} = \frac{(72)(10)(15)}{90} = 120W$$

www.gajnarhat.com

هر یک از دو موتور جت هواپیمای مسافرویی، پیشرفته‌ای (نیروی جلیسور هواپیما) برابر $4 \times 10^5 \text{ N}$ ایجاد می‌کند. اگر هواپیما در هر دقیقه 15 km در امتداد این نیرو حرکت کند، توان متوسط هر یک از موتورهای هواپیما تقریباً چند اسب بخار است؟ ($1 \text{ hp} = 746 \text{ W}$)

$$W = (F \cos \theta) d \quad \begin{array}{l} F = 4 \times 10^5 \text{ N} \\ d = 15 \text{ km}, \theta = 0^\circ \end{array}$$

$$W = (4 \times 10^5 \times \cos 0^\circ)(15 \times 10^3) = 60 \times 10^8 \text{ J}$$

فقط باید زمان رو به ثانیه تبدیل کنیم:

$$\bar{P} = \frac{W}{t} = \frac{60 \times 10^8}{1 \times 60} = 10^8 \text{ W} \left(\frac{1 \text{ hp}}{746 \text{ W}} \right) = 1.34 \times 10^5 \text{ hp}$$

آب ذخیره‌شده در پشت سد یک نیروگاه برق آبی، از ارتفاع 250 متری روی پره‌های توربینی می‌ریزد و آن را می‌چرخاند. اگر بازده توربین 60 درصد و بازده ژنراتور 75 درصد باشد، در هر ثانیه چند متر مکعب آب باید روی توربین پریزد، تا توان الکتریکی تولیدی نیروگاه 90 MW باشد؟ (از مقاومت هوا صرف‌نظر شود). ($g = 10 \text{ m/s}^2$, $\rho_{\text{آب}} = 10^3 \text{ kg/m}^3$)

$$P_{\text{خروجی}} = P_{\text{ورودی}} (R_{\text{توربین}} \times R_{\text{ژنراتور}}) \quad \begin{array}{l} P_{\text{خروجی}} = 90 \text{ MW}, R_{\text{توربین}} = 76\% \\ R_{\text{ژنراتور}} = 75\% \end{array}$$

$$90 \times 10^6 = P_{\text{ورودی}} (0.76 \times 0.75) \Rightarrow P_{\text{ورودی}} = 2 \times 10^8 \text{ W}$$

$$P_{\text{ورودی}} = \frac{mg\Delta h}{t} \quad \begin{array}{l} P_{\text{ورودی}} = 2 \times 10^8 \text{ W}, g = 10 \text{ m/s}^2 \\ \Delta h = 250 \text{ m}, t = 1 \text{ s} \end{array}$$

$$2 \times 10^8 = \frac{m(10)(250)}{1} \Rightarrow m = 8 \times 10^6 \text{ kg}$$

$$\rho = \frac{m}{V} \quad \begin{array}{l} \rho = 10^3 \text{ kg/m}^3 \\ m = 8 \times 10^6 \text{ kg} \end{array} \Rightarrow 10^3 = \frac{8 \times 10^6}{V} \Rightarrow V = 8000 \text{ m}^3$$